

GS. TS. NGUYỄN VĂN TIẾN

TRỌNG TÀI VIÊN TRUNG TÂM TRỌNG TÀI QUỐC TẾ VIỆT NAM
Chủ nhiệm khoa Kinh doanh quốc tế, Học viện Ngân hàng

THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH & QUẢN TRỊ RỦI RO TÀI CHÍNH

FINANCIAL
RISK
MANAGEMENT
FOR
ENTREPRENEURS

 NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

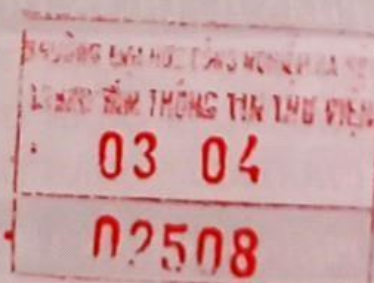
GS. TS. NGUYỄN VĂN TIÊN

0. TRỌNG TÀI VIÊN TRUNG TÂM TRỌNG TÀI QUỐC TẾ VIỆT NAM (VAC)
TRƯỞNG KHOA KINH DOANH QUỐC TẾ, HỌC VIỆN NGÂN HÀNG

☆ ☆ ☆ ☆ ☆

THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH & QUẢN TRỊ RỦI RO TÀI CHÍNH

FINANCIAL
RISK
MANAGEMENT
FOR
ENTREPRENEURS

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

LỜI NÓI ĐẦU

Tài chính, thị trường tài chính, quản trị tài chính, quản trị rủi ro tài chính, thị trường phái sinh, sản phẩm tài chính phái sinh, v.v. là các thuật ngữ gắn liền với kinh tế thị trường hiện đại mà chúng ta nghe thấy, đọc thấy hàng ngày. Các bản tin tài chính thường xuyên cung cấp thông tin cập nhật về diễn biến của các thị trường tài chính trên thế giới, các cú sốc trên thị trường, kẻ thắng, người thua,... đặt các doanh nghiệp vào vị thế phải thường xuyên tăng cường công tác quản trị kinh doanh nói chung và đặc biệt là quản rủi ro tài chính.

Đặc trưng cơ bản của thị trường là sự thay đổi, biến động và đôi khi là bất ổn về giá cả như lãi suất, tỷ giá, chứng khoán, giá hàng hóa,... dẫn đến kết quả kinh của doanh nghiệp trở nên không chắc chắn, đôi khi khiến cho doanh nghiệp bị phá sản. Chính vì vậy, ngày nay, công tác quản trị tài chính nói chung và quản trị rủi ro tài chính nói riêng tại các doanh nghiệp trở nên cấp thiết không thể thiếu.

Nhằm trang bị cho các doanh nghiệp nói chung, nhất là giám đốc tài chính, những kiến thức cơ bản, cập nhật, hiện đại về một lĩnh vực khó, hay, hấp dẫn và đầy bí ẩn, đó là **Thị trường tài chính & Quản trị rủi ro tài chính** là mục đích chính của cuốn sách này.

Với lượng kiến thức đồ sộ, chồng lán, giao thoa, nên việc biên soạn cuốn sách này phải được thực hiện một cách nghiêm túc, công phu và khoa học về bố cục, nội dung và trình bày. Phương pháp tiếp cận cơ bản của cuốn sách là theo đặc thù rủi ro tài chính, gồm: rủi ro lãi suất, rủi ro tỷ giá, rủi ro chứng khoán, rủi ro tín dụng và rủi ro thanh khoản. Mỗi loại rủi ro này được nghiên cứu thành từng chủ đề riêng biệt, tuy nhiên, để hiểu thấu đáo các công cụ tài chính phái sinh thì bạn đọc cần được trang bị kiến thức về **Thị trường tài chính** được giới thiệu ở phần đầu của cuốn sách.

Quản trị rủi ro tài chính, với trọng tâm là các công cụ phái sinh, là một lĩnh vực vừa mang tính học thuật, vừa mang tính thực tiễn và vừa là nghệ thuật quản lý. Kiến thức quản trị rủi ro không những cần được trang bị cho sinh viên, học viên cao học, nghiên cứu sinh, mà còn thiết thực đối với nhà quản trị Tài chính - Ngân hàng.

Điểm nổi bật của lần xuất bản này là đã cập nhật những kiến thức mới nhất với nội dung tân tiến và hiện đại về Quản trị rủi ro tài chính đang được áp dụng phổ biến trên thế giới; đồng thời chỉ ra khả năng ứng dụng và những gợi ý cho các doanh nghiệp Việt Nam. Với những đổi mới như vậy, cuốn sách này sẽ là công cụ hữu ích cho giảng viên, sinh viên, học viên cao học và NCS trong quá trình giảng dạy, tự học, tự nghiên cứu, đáp ứng tốt nhất yêu cầu đào tạo tín chỉ hiện nay. Hơn nữa, với kiến thức mở rộng và chuyên sâu, có tính lý luận, thực hành và thực tiễn về một lĩnh vực phong phú, hấp dẫn và bổ ích, nên cuốn sách này sẽ đáp ứng được nhu cầu cập nhật kiến thức cho những nhà quản trị tài chính tại các doanh nghiệp.

Mặc dù đã cố gắng tập trung cao nhất trong quá trình biên soạn, song cuốn sách này chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót. Chúng tôi xin cảm ơn và chân thành đón nhận những góp ý của bạn đọc gần xa để những lần xuất bản sau được tốt hơn.

Mọi góp ý xin liên hệ email: tiennv@hvnh.edu.vn - 0912 11 22 30

Xin chân thành cảm ơn!

GS. NGUYỄN VĂN TIỀN

Nhu cầu mua sách,
xin liên hệ:
ĐT: 0912 11 22 30

MỤC LỤC CHI TIẾT

PHẦN I: THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH

CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	11
1. Khái niệm thị trường tài chính	11
2. Chức năng của thị trường tài chính	13
3. Cấu trúc thị trường tài chính	15
4. Công cụ của thị trường tài chính	25
5. Chủ thể tham gia thị trường tài chính	38
CHƯƠNG 2: YẾU TỐ LÃI SUẤT TRÊN THỊ TRƯỜNG TÀI CHÍNH	43
1. Khái niệm lãi suất	43
2. Phân loại lãi suất	44
3. Vai trò của lãi suất trong nền kinh tế	48
4. Phương pháp đo lường lãi suất	52
5. Phương pháp trả góp	65
6. Lãi suất hoàn vốn	74
CHƯƠNG 3: THỊ TRƯỜNG TIỀN TỆ & ĐỊNH GIÁ CÔNG CỤ NỢ NGẮN HẠN	81
1. Công cụ thị trường tiền tệ	81
2. Vai trò thị trường tiền tệ đối với các định chế tài chính	92
3. Định giá công cụ thị trường tiền tệ	94
4. Thị trường tiền tệ toàn cầu	98
CHƯƠNG 4: THỊ TRƯỜNG TRÁI PHIẾU	103
1. Căn bản về trái phiếu	103
2. Trái phiếu kho bạc	106
3. Trái phiếu chính quyền địa phương	111
4. Trái phiếu công ty	115
5. Toàn cầu hóa thị trường trái phiếu	124
6. Các loại chứng khoán nợ dài hạn khác	126

CHƯƠNG 5: ĐỊNH GIÁ & ĐO LƯỜNG RỦI RO TRÁI PHIẾU	128
1. Định giá trái phiếu	128
2. Giải thích biến động giá trái phiếu	133
3. Độ nhạy giá trái phiếu với thay đổi lãi suất	140
4. Các chiến lược đầu tư trái phiếu	143
5. Định giá và rủi ro trái phiếu quốc tế	145
CHƯƠNG 6: THỊ TRƯỜNG CỔ PHIẾU	149
1. Công ty cổ phần và cổ phiếu	149
2. Các loại hình công ty cổ phần	153
3. Phát hành lần đầu ra công chúng	159
4. Thị trường cổ phiếu	165
5. Các loại hình giao dịch cổ phiếu	168
CHƯƠNG 7: ĐỊNH GIÁ & ĐO LƯỜNG RỦI RO CỔ PHIẾU	173
1. Các phương pháp định giá cổ phiếu	173
2. Mức lợi tức hoàn vốn của cổ phiếu	179
3. Các nhân tố tác động đến giá cổ phiếu	182
4. Rủi ro cổ phiếu	188
5. Dự báo biến thiên giá cổ phiếu và hệ số Beta	195
6. Hoạt động cổ phiếu đã điều chỉnh rủi ro	197
7. Tính hiệu quả của thị trường cổ phiếu	199

PHẦN II. CĂN BẢN VỀ RRTC & PHÁI SINH TÀI CHÍNH

CHƯƠNG 8: RỦI RO TÀI CHÍNH & PHƯƠNG PHÁP NHẬN DIỆN	205
1. Khái niệm rủi ro tài chính	205
2. Nhận diện rủi ro lãi suất	208
3. Nhận diện rủi ro tỷ giá	216
4. Nhận diện rủi ro tín dụng	231
5. Nhận diện rủi ro thanh khoản	233
6. Tác động của rủi ro tài chính đến doanh nghiệp	234

CHƯƠNG 9: CĂN BẢN VỀ CÔNG CỤ TÀI CHÍNH PHÁI SINH	236
1. Khái niệm	236
2. Phân loại chứng khoán phái sinh	237
3. Mục đích & vai trò của thị trường phái sinh	244
4. Một số thống kê về chứng khoán phái sinh	252
CHƯƠNG 10: HỢP ĐỒNG TƯƠNG LAI CHỨNG KHOÁN	255
1. Nguyên lý hợp đồng tương lai	256
2. Đặc điểm hợp đồng tương lai chứng khoán	263
3. Chiến lược sử dụng hợp đồng tương lai	267
4. Kinh doanh chênh lệch giá	275
5. Chiến lược đầu cơ	278
6. Tuần hoàn hợp đồng tương lai	279
7. Rủi ro trong kinh doanh hợp đồng tương lai	280
CHƯƠNG 11: HỢP ĐỒNG QUYỀN CHỌN CHỨNG KHOÁN	284
1. Những vấn đề cơ bản về quyền chọn chứng khoán	284
2. Các chiến lược quyền chọn cổ phiếu	295
3. Sử dụng quyền chọn phòng ngừa rủi ro	305
4. Đầu cơ quyền chọn cổ phiếu	307
PHẦN III: QUẢN TRỊ RỦI RO TÍN DỤNG	
CHƯƠNG 12: QUẢN TRỊ RỦI RO TÍN DỤNG THƯƠNG MẠI	319
1. Khái quát về tín dụng thương mại	319
2. Chính sách tín dụng thương mại	323
3. Công cụ tín dụng thương mại	344
4. Tín dụng thương mại ứng trước	348
CHƯƠNG 13: CĂN BẢN VỀ QUẢN TRỊ RỦI RO TÍN DỤNG NGÂN HÀNG	352
1. Các khái niệm cơ bản	352
2. Đặc điểm và phân loại RRTD	356
3. Nguyên nhân và hậu quả của RRTD	360
4. Nguyên tắc quản trị RRTD	364
5. Mô hình và bộ máy quản lý RRTD	365

6. Chiến lược và chính sách quản lý RRTD	373
7. Quản trị danh mục tín dụng	385
8. Các chỉ tiêu phản ánh chất lượng tín dụng	395
9. Vòng quay tín dụng nói gì về chất lượng tín dụng	408

CHƯƠNG 14: QUY TRÌNH QUẢN TRỊ RRTD NGÂN HÀNG 418

1. Nhận diện rủi ro tín dụng	418
2. Đo lường rủi ro tín dụng	428
3. Xử lý giảm thiểu rủi ro tín dụng	450

PHẦN IV: QUẢN TRỊ RỦI RO THANH KHOẢN

CHƯƠNG 15: QUẢN TRỊ THANH KHOẢN DOANH NGHIỆP 468

1. Khái niệm và phân loại	468
2. Quản trị tiền mặt & chứng khoán thanh khoản	469
3. Quyết định tồn quỹ tiền mặt mục tiêu	474
4. Đo lường thanh khoản doanh nghiệp	484
5. Tỷ số rủi ro tài chính doanh nghiệp	489

CHƯƠNG 16: QUẢN TRỊ DANH MỤC ĐẦU TƯ TÀI CHÍNH 492

1. Chức năng của đầu tư tài chính	492
2. Các công cụ đầu tư tài chính	495
3. Nhân tố chọn chứng khoán đầu tư	503
4. Các chiến lược kỳ hạn đầu tư	516
5. Các công cụ quản lý kỳ hạn	520

CHƯƠNG 17: QUẢN TRỊ THANH KHOẢN NGÂN HÀNG 528

1. Các Khái niệm	528
2. Sự cần thiết quản lý thanh khoản	529
3. Dấu hiệu rủi ro thanh khoản	531
4. Nguyên nhân rủi ro thanh khoản	532
5. Phương pháp đo lường rủi ro thanh khoản	533
6. Biện pháp quản lý thanh khoản	546
7. Chiến lược quản lý thanh khoản với tài sản nợ	553
8. Một số quy tắc quản lý thanh khoản	560

PHẦN V: QUẢN TRỊ RỦI RO LÃI SUẤT

CHƯƠNG 18: LƯỢNG HÓA RỦI RO LÃI SUẤT	563
1. Rủi ro lãi suất	563
2. Mô hình kỳ hạn đến hạn	566
3. Mô hình định giá lại	571
4. Mô hình thời lượng	585
CHƯƠNG 19: HỢP ĐỒNG KỲ HẠN LÃI SUẤT	603
1. Các hợp đồng lãi suất kỳ hạn	603
2. Nguyên lý định giá lãi suất kỳ hạn	609
3. Kỹ thuật kinh doanh lãi suất kỳ hạn	619
CHƯƠNG 20: HỢP ĐỒNG TƯƠNG LAI LÃI SUẤT	629
1. Niệm yết hợp đồng tương lai lãi suất	629
2. Ứng dụng hợp đồng lãi suất tương lai với một tài sản	630
3. Ứng dụng hợp đồng lãi suất tương lai với bảng cân đối kế toán	636
4. Rủi ro trong kinh doanh hợp đồng lãi suất tương lai	645
5. Định giá hợp đồng lãi suất tương lai	647
CHƯƠNG 21: HỢP ĐỒNG HOÁN ĐỔI LÃI SUẤT	649
1. Căn bản về hoán đổi lãi suất	649
2. Các loại hoán đổi lãi suất	654
3. Rủi ro trong hoán đổi lãi suất	661
4. Giao dịch trần, sàn và "trần - sàn" lãi suất	662
5. Định giá và kinh doanh hợp đồng hoán đổi lãi suất	669
CHƯƠNG 22: HỢP ĐỒNG QUYỀN CHỌN LÃI SUẤT	681
1. Căn bản về quyền chọn lãi suất	681
2. Các nhân tố ảnh hưởng lên phí quyền chọn	685
3. Các chiến lược quyền chọn lãi suất	687
4. Phòng ngừa rủi ro lãi suất bằng hợp đồng quyền chọn	692

PHẦN VI: QUẢN TRỊ RỦI RO TỶ GIÁ HỐI ĐOẠI

CHƯƠNG 23: CĂN BẢN VỀ TỶ GIÁ TRONG KINH DOANH	697
1. Các khái niệm cơ bản	697
2. Các phương pháp yết tỷ giá	700
3. Tỷ giá mua, bán và lãi/lỗ kinh doanh ngoại hối	706
4. Tỷ giá nhà môi giới	710
5. Mua bán hộ, đầu cơ và kinh doanh chênh lệch tỷ giá	711
6. Tỷ giá chéo và kinh doanh tỷ giá chéo	714
7. Trạng thái ngoại tệ & rủi ro tỷ giá	720
CHƯƠNG 24: HỢP ĐỒNG NGOẠI HỐI KỲ HẠN	737
1. Căn bản về tỷ giá kỳ hạn	739
2. Bảo hiểm rủi ro tỷ giá bằng hợp đồng kỳ hạn	753
2.1. Bảo hiểm khoản chi nhập khẩu	753
2.2. Bảo hiểm khoản thu xuất khẩu	758
2.3. Bảo hiểm khoản đầu tư bằng ngoại tệ	762
2.4. Bảo hiểm khoản đi vay bằng ngoại tệ	767
CHƯƠNG 25: HỢP ĐỒNG NGOẠI HỐI TƯƠNG LAI	769
1. Căn bản về thị trường tiền tệ tương lai	769
2. Hợp đồng tương lai với hợp đồng kỳ hạn	776
3. Tỷ giá và lãi/lỗ của hợp đồng tương lai	781
4. Phòng ngừa rủi ro tỷ giá bằng hợp đồng tương lai	783
CHƯƠNG 26: HỢP ĐỒNG HOÁN ĐỔI NGOẠI HỐI	792
1. Căn bản về hoán đổi ngoại hối	792
2. Ứng dụng Swap vào bảo hiểm rủi ro tỷ giá	798
3. Hoán đổi tiền tệ (currency swap)	812
CHƯƠNG 27: HỢP ĐỒNG QUYỀN CHỌN TIỀN TỆ	819
1. Căn bản về quyền chọn tiền tệ	819
2. Các chiến lược quyền chọn tiền tệ	833
3. Kinh doanh quyền chọn tiền tệ trên sở giao dịch	846
CHƯƠNG 28: CHÍNH SÁCH QUẢN LÝ NGOẠI HỐI QUỐC GIA	853
1. Những vấn đề cơ bản về quản lý ngoại hối	854
2. Các hình thức quản lý ngoại hối	858
3. Nội dung quản lý ngoại hối	861
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	880